

Tưới Nước Cho Lan

Nước là yếu tố cần thiết cho sự sống của thực-vật và động-vật. Đối với những người mới chơi hoa lan, phần lớn cây chết cũng vì tưới nước không đủ hay ngược lại tưới quá nhiều nước làm cây chết vì úng nước. Thực tế cho biết 90% cây lan chết vì tưới nhiều nước mà nguyên do vì thiếu kinh nghiệm hay sợ ý. Mới đầu ai cũng tưởng tưới nước thì dễ nhưng vô ý đã làm cây lan chết oan uổng. Vậy chúng ta thử tìm hiểu nguyên nhân đã gây ra vấn nạn trên.

I. Những yếu tố để trồng lan

Để trồng thành công hoa lan cần có nhiều yếu tố như sau:

1. Nước

- Nước mang lại độ ẩm cho cây trong đó có hoa lan.
- Nước làm hòa tan chất bổ dưỡng nuôi lan.
- Làm ung thối trứng côn trùng làm hại cây cối.

2. Ánh sáng

Ánh sáng cần cho cây để ra hoa và có diệp lục tố. Nên trồng cây quay về hướng Nam để đón nhiều ánh sáng. Có thể dùng ánh sáng nhân tạo thay cho ánh sáng thiên nhiên. Mỗi loại lan cần một độ sáng thích hợp. Che chắn để tránh ánh sáng trực tiếp, gay gắt, làm cháy lá cây.

3. Vật liệu để trồng lan

Tùy loại tuổi, loại lan để chọn vật liệu thích hợp. Lan Vanda có thể phơi rễ ngoài không khí nhưng đa số Lan đều được trồng bằng những vật liệu như vỏ cây, đá sạn, rêu, xơ dừa, perlite...

4. Phân bón

Nên dùng loại phân đã được chế sẵn cho hoa lan. Liều lượng, hàm lượng sẽ thay đổi tùy theo mùa, thời tiết, độ lớn của cây, và chủng loại cây trồng...

5. Nhiệt độ

Lan mọc khắp trái đất với nhiều nhiệt độ khác nhau nên mỗi loại Lan cần có môi trường nhiệt độ thích hợp. Nhiệt độ ôn đới thích hợp nhất cho hoa lan.

6. Thoáng khí

Lan cần trồng nơi thoáng khí giúp cho nước khỏi ứ đọng quá lâu nơi vật liệu trồng lan và tránh cho cây khỏi nấm.

Trên đây là những yếu tố cần cho việc trồng hoa lan mà người trồng phải tiên liệu khả năng có thể cung cấp cho cây lan sắp mua về. Người trồng cần tìm hiểu những đặc tính của cây lan mà có sự săn sóc thích hợp. Ngoài ra, để thành công trong việc trồng lan, người trồng tự hỏi mình có đủ kiên nhẫn để tìm hiểu, tra cứu, học hỏi, chăm sóc cây lan mình ưa thích.

II. Vấn đề tưới nước cho cây lan

Thường những người không chơi lan đều cho việc tưới nước là bình thường, dễ dàng. Nhưng, nguyên nhân đem đến cái chết cho cây lan là thiếu nước hay phần lớn vì thừa nước. Do đó, chúng ta thử tìm hiểu những vấn đề liên quan đến việc tưới nước sao cho cây khỏi chết.

Tùy cách cấu tạo của mỗi loài lan mà cây này có thể chịu đựng được sự thiếu nước hay thừa nước trong một thời hạn bao lâu. Ví dụ như cây Vanda, rễ đóng đưa ngoài không khí, không có củ chứa nước, không trồng trong chậu, dễ bị khô nước. Do đó ta phải tưới loại cây này thường hơn loài cây trồng trong chậu, có củ dự trữ nước như Cattleya.

Nếu không tưới kịp thời, rễ, thân, sẽ khô và chết dần. Nguyên nhân cây chết khô vì tưới không đủ nước, khoảng cách tưới quá xa, bỏ quên không tưới một thời gian dài hoặc cây bị che khuất mỗi lần tưới. Ngược lại, nếu tưới quá nhiều, nước đọng ứ, rễ bị ngộp, hiện tượng sinh hóa bị cản trở, cây không hút được dưỡng khí và không thải ra thán khí được, cây sẽ chết.

Khi tưới nước, ta đã đem độ ẩm cần thiết cho cây đồng thời nước làm hoà tan khoáng chất, muối, hoá chất, làm thành chất nuôi dưỡng cho cây.

A. Những yếu tố sau đây ảnh hưởng đến việc tưới nước cho cây lan

1. Rễ cây

Nếu rễ bị đứt, bị giập, bị thối, cây sẽ không còn bộ phận hút nước vào trong thân cây. Nếu cứ tưới thêm, nước sẽ dư làm cây bị úng nước. Đây là trường hợp cây lan mới thay chậu. Cây bị cắt rễ, hay rễ bị giập nên không cần tưới trong thời gian ba tuần sau khi thay chậu.

2. Chủng loại lan

Mỗi loại lan ham nước một cách khác nhau. Loại lan Cattleya rất thích nước, có củ bẹ để chứa nước. Lan có rễ lớn, lá dày, củ mầm bự, ít thích nước hơn.

Cây lớn hút nước nhiều hơn cây nhỏ.

3. Ẩm độ / Mùa mưa

Ẩm độ thay đổi tùy theo mùa. Mùa mưa hay mùa Đông ẩm độ nhiều nên có thể tưới ít hoặc khoảng cách tưới xa hơn. Mùa mưa ta không cần tưới nhiều. Lan Hồ-Điệp trồng được trong nhà nên có thể chịu độ ẩm dưới 30% trong khi lan Cymbidium có thể chịu độ ẩm 50% hay hơn và Lan Dendrobium từ 50 đến 70%. Ẩm độ lý tưởng để trồng lan từ 50 đến 60%. Ẩm độ nhiều làm cây dễ sinh bệnh, hoa có chàm và nấm.

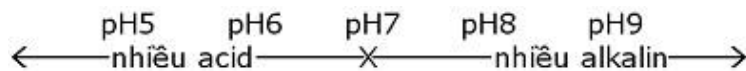
4. Nhiệt-độ / Mùa nắng

Mùa Hạ, nắng, nhiệt độ cao, cây mất nước nhiều nên cũng phải tưới nhiều hơn mùa mưa. Nhiệt độ ẩm khi cao hơn 60°F (15.5°C), nhiệt độ trung bình từ 50 đến 60°F (10-15.5°C) và Mát từ 45 đến 50°F (4.4-10°C). Nhiệt-độ trên 90°F (32.2°C) không thích hợp cho hoa lan.

5. Phẩm chất của nước

Khi tưới, ta cần lưu ý tới phẩm chất của nước. Nước có thể đục nhưng không được chứa quá nhiều hoá chất, độc tố, vi sinh vật... Thành phần những chất hòa tan đã làm thay đổi phẩm chất của nước. Nước mưa với ít tạp chất được coi như lý tưởng để tưới cho lan. Nước tưới mà cây phát triển mạnh thì có thể dùng được. Nếu không, ta phải dùng nước đã được phân chất cho thích hợp với loại lan đang trồng. Đo pH để biết phẩm chất của nước chứa nhiều ít acid và alkalin có trong nước. Trung bình là pH7. Dưới pH7, số càng nhỏ biểu hiệu số acid càng cao và mỗi số đều gấp 10 lần nồng độ số trước nó. Ví dụ pH6 có độ acid trung bình, pH5 có độ acid 10 lần hơn pH6.

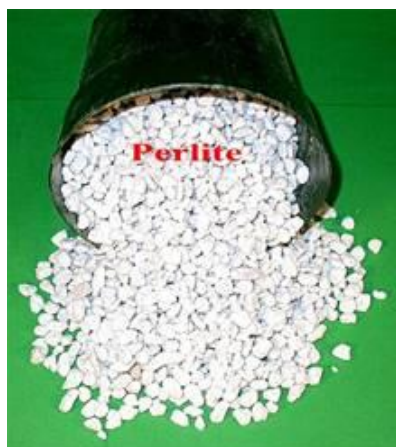
Trên pH7 là biểu hiệu số tăng chất alkalin trong nước. Ví dụ pH8 có nồng độ alkalin trung bình, pH9 thì có nhiều alkalin hơn. Đo pH bằng giấy (Hydrion paper) hay bằng máy đo.

Nước lợ, nước phèn, nước mặn đều không dùng để tưới cho lan được. Ta có thể hỏi thăm các nhà trồng tỉa để biết tình trạng nước trong vùng. Nồng độ của nước có thể thay đổi tùy theo thành phố. Nếu nước có pha nhiều chất chlorine ta có thể vơi ra bể chứa để cho bay hơi bớt và dùng sau. Có thể dùng cát hay filter để lọc nước chứ đừng dùng hoá chất. Ví dụ chất muối dùng trong máy làm nhẹ nước (water softener) sẽ làm cây chậm lớn hoặc chết cây. Nước mưa thật sự cũng có nhiều tạp chất như bụi, khói, hoá chất. Thường thì nước máy uống hằng ngày có thể dùng để tưới cho lan.

6. Chất dùng để trồng lan

Mỗi loại lan cần một chất để trồng riêng và do đó đòi hỏi phải tưới nhiều ít tùy theo sự giữ nước của chất trồng. Vỏ cây giữ nước nhiều hơn sỏi đá nên được xay to nhỏ khác nhau cho hợp với loại, cỡ của cây. Thành phần chất trồng cũng được thay đổi tùy loại lan và để giữ nước mau hay lâu. Ví dụ Cattleya cần 80% vỏ cây hay đá và 20% perlite. Trong khi đó, Phalaenopsis cần chất trồng mau thoát nước gồm vỏ cây loại trung bình, coarse perlite, sphagnum moss với tỷ lệ 6/2/2. Tuy gọi là lan đất Cymbidium nhưng thành phần chất trồng cũng gồm có 50% vỏ cây loại trung bình, 30% rêu và 20% perlite. Cát, đá không giữ nước lâu nên dùng cho những loại lan không ưa nhiều nước hoặc dùng để pha thêm vào các chất giữ nước nhiều để có mức độ giữ nước trung bình. Nếu đã dùng nhiều cát đá làm chất trồng thì phải tưới nhiều hơn. Đá hỏa diệm sơn vừa giữ nước vừa bọng nên dễ thoáng khí.

7. Chất làm chậu trồng lan

Đa số lan được trồng trong chậu làm bằng nhựa hay bằng đất nung với kích thước thay đổi cho hợp với cỡ của cây lan. Chậu nhỏ, chứa ít nước nên mau khô hơn chậu lớn. Chậu làm bằng nhựa kín hơn chậu làm bằng đất nung nên nước dễ bị ứ đọng làm chết cây lan. Chậu đất dễ thoát nước nên mau khô nhưng nặng hơn chậu nhựa. Muốn cho chậu nhựa mau thoát nước ta có thể khoét thêm lỗ chung quanh. Các lỗ này còn giúp cho thoáng khí.

Đường kính của chậu (inch)	Ngày tưới
2"	Tưới mỗi 3 ngày
4"	Tưới mỗi 5 ngày
6"	Tưới mỗi 7 ngày

Vào mùa Đông, chậu đường kính 3" đến 4" có thể tưới cách ngày trong khi vào mùa Hè phải tưới mỗi ngày. Cây trồng trong chậu lớn vào mùa Đông có thể tưới cách 5,6 ngày, nhưng vào mùa Hè phải tưới cách nhau 2 đến 3 ngày.

8. Nước và phân bón

Nước mang chất dinh dưỡng nuôi cây. Nước làm hòa tan phân bón, chất khoáng cần thiết cho cây. Phân dùng cho lan dưới dạng lỏng, bột, viên. Phân được pha với nước theo một tỷ lệ do nhà sản xuất định sẵn trước khi tưới cho cây. Thường thì nên dùng một tỷ lệ ít hơn. Không nên tưới phân khi đất trồng còn khô mà nên tưới nước đã pha phân khi đất trồng còn ẩm. Triệu chứng nhiều phân quá: lá vàng, đầu lá bị cháy. Có thể chữa bằng cách ngưng tưới phân, tưới đẫm nước để rửa bớt phân và nếu cần thay đất trồng. Chỉ tưới phân khi cây đang tăng trưởng. Cây ngoài nắng cần nước và phân nhiều hơn cây trong rợp. Trong thời gian lan đang có hoa nên ngưng bón phân thì hoa sẽ bền hơn.

B. Đồ dùng để tưới & cách tưới

1. Làm sao biết cây lan thiếu nước? Thừa nước?

a. Thiếu nước

- Nhấn ngón tay vào đất trồng mà không thấy mát là thiếu nước.
- Chất trồng trở nên khô giòn, rời rạc, đôi màu trắng lợt.
- Nâng chậu lên thấy nhẹ hơn lúc thường.
- Lá héo, thân tóp, củ nhăn nheo.
- Có thể dùng ẩm kế để đo độ ẩm bằng cách cắm vào đất trồng.

b. Triệu chứng dư nước

- Lá vàng, rũ xuống hay mọng nước.
- Củ thâm đen, mọng nước màu vàng, có mùi hôi, trở thành màu nâu rồi xộp

2. Đồ dùng để tưới

Người ta có thể dùng gáo, bình tưới, vòi tưới có thể điều chỉnh được. Nếu trồng nhiều người ta lắp đặt hệ thống tưới tự động bằng máy. Hệ thống nhà kính bao gồm ánh sáng, nhiệt độ (sưởi ấm/lạnh), tưới nước+phân, quạt làm cho thoáng khí, máy phun... hơi nước, sương.

3. Cách tưới nước cho lan

- Tưới khi đất trồng bắt đầu khô.
- Tưới ít nước nhưng nhiều lần đối với cây phơi rễ ra ngoài không khí hay đất trồng nhiều cát, đá, sỏi.
- Tưới đẫm để rửa chất phèn, muối đọng lại nơi đất trồng.
- Tưới đi tưới lại. Nếu tưới nhanh, nước chưa kịp thấm vào chất trồng (loại lớn) mà phải tưới lại mới đủ nước.
- Nhúng cả chậu vào nước ngang với gốc cây trong vài phút. Lợi điểm là chất trồng ướt đều, giết, đuôi được sâu bọ, làm ung trứng sâu trong đất trồng nhưng có nhược điểm là dễ truyền bệnh cho nhau.
- Không nên tưới vào lá khi trời nắng gắt. Lá và mầm non sẽ bị cháy.
- Tưới khi cây đang tăng trưởng, còn rễ.
- Tưới sau khi thay chậu được hai đến ba tuần. Không tưới cũng là cách kích thích rễ mau ra.
- Nên tưới vào buổi sáng để cây có độ ẩm nguyên ngày. Nước không đọng trên lá và kẽ lá vì có nắng gió làm mau khô.
- Nên tưới vào xế chiều hoặc tối vào những tháng nóng và vào sáng sớm những ngày mùa Đông.
- Nếu tưới mà không thấy nước thoát ra là nước bị ứ đọng. Nên soi đất trồng hay thay đất mới.
- Đối với hoa lan, nên tưới nước nhỏ như sương. Hoa chứa nước mau úng, mau tàn. Tưới quá nhiều nước nụ không nở, rụng.
- Có thể đặt lan trên khay nước để có độ ẩm.
- Tránh dùng vòi nước sỏi mạnh trực tiếp làm long rễ và văng đất trồng.

4. Tại sao quá nhiều nước lan chết? Cách chữa?

Theo kinh nghiệm bản thân, lan chết vì nước chiếm đến 90% trong đó cũng 90% vì quá nhiều nước và phần còn lại vì thiếu nước. Khi tưới nhiều, nước bao kín rễ nên cây không đủ không khí để thở. Rễ cần Oxy để biến đổi chất đường qua hiện tượng tổng hợp quang học (photosynthesis) thành năng lượng cần cho đời sống thực vật.

Tiến trình trao đổi khí rễ hút dưỡng khí vào làm phát sinh carbon dioxide. Chất này cũng phải được thải ra ngoài qua rễ. Nếu tưới nhiều nước làm ngưng tiến trình trao đổi, thiếu oxy, ứ đọng carbon dioxide, làm thối rễ, lá vàng héo và cây chết dần.

Nếu thấy sớm hiện tượng cây bị ú nước ta có thể ngưng tưới, để cây riêng một chỗ, soi đất cho nước mau thoát và thêm thoáng khí. Nếu được nên cắt rễ thối, thay chậu và đất trồng mới. Khi thấy lá vàng, héo, nếu tưởng lầm là thiếu nước mà tưới thêm sẽ làm cây chết mau hơn.

III. Kết luận

Nước mang lại độ ẩm và chất dinh dưỡng cho cây và nhất là cây lan vốn rất nhạy cảm với nước. Người trồng lan cần nắm vững các yếu tố như giống lan, đất trồng, độ ẩm, nhiệt độ chung quanh, mùa nắng, mùa mưa, kích thước chậu to nhỏ, để tưới nước nhiều hoặc ít sao cho phù hợp với đặc tính của cây lan mà ta đang trồng. Có thể, cây lan mới tăng trưởng và đem lại kết quả mong đợi.

8/2008

TRẦN ĐỨC TẠO